

Glagoli vrste -jeti > -im u hrvatskome standardnom jeziku

Marić, Sara

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:018969>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-02-26**

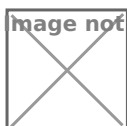

image not found or type unknown

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

image not found or type unknown

Sveučilište u Zadru

Odjel za kroatistiku

Preddiplomski sveučilišni studij hrvatskoga jezika i književnosti (dvopredmetni)

Sara Marić

**GLAGOLI VRSTE -JETI > -IM U HRVATSKOME
STANDARDNOM JEZIKU**

Završni rad

Zadar, 2023.

Sveučilište u Zadru

Odjel za kroatistiku

Preddiplomski sveučilišni studij hrvatskoga jezika i književnosti (dvopredmetni)

GLAGOLI VRSTE -JETI > -IM U HRVATSKOME STANDARDNOM JEZIKU

Završni rad

Student/ica:

Sara Marić

Mentor/ica:

doc. dr. sc. Marijana Bašić

Zadar, 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Sara Marić**, ovime izjavljujem da je moj **završni** rad pod naslovom **Glagoli vrste -jeti > -im u hrvatskome standardnom jeziku** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 18. rujna 2023.

SAŽETAK

GLAGOLI VRSTE *-JETI* > *-IM* U HRVATSKOME STANDARDNOM JEZIKU

U radu se daje pregled glagola vrste *-jeti* > *-im* u hrvatskome jeziku na temelju četiriju suvremenih hrvatskih gramatika objavljenih u prvom desetljeću 21. stoljeća. Riječ je o gramatikama Josipa Silića i Ive Pranjkovića (2005), Eugenije Barić i sur. (2005), Stjepana Babića i sur. (2007) te Dragutina Raguža (2010). Na samom početku navode se definicije glagola, glagolskih vrsta, ali i infinitivne i prezentske osnove koje su preduvjet za raspodjelu glagola. Zatim se prikazuje kako je tekao razvoj podjela glagola tijekom povijesti te kakav je danas. Slijedi osvrt na glagole vrste *-jeti* > *-im*, uz svako se objašnjenje navodi konkretan primjer iz priručnika te se daje pregled obrade glagolskih vrsta u pojedinoj gramatici, ukratko se donosi obilježje svake vrste, a zatim one koja je tema rada. Posebna pozornost posvećuje se morfološkim obilježjima pa se tako glagoli vrste *-jeti* > *-im* prikazuju u gotovo svim glagolskim vremenima i načinima, a poglavito u onim u kojima se očekuju odstupanja od standardne uporabe. Raspravlja se ne samo o glagolskim kategorijama nego i o tvorbi ovih glagola. Analiza gramatika pruža detaljan uvid u glagole ove vrste, ali i u sličnosti i razlike načina na koji su prikazani u različitim priručnicima. Na koncu se spominju najčešće pogreške vezane za glagole vrste *-jeti* > *-im*.

Ključne riječi: glagolske vrste, hrvatske gramatike, hrvatski jezik, odstupanja

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. GLAGOLI I GLAGOLSKE VRSTE U HRVATSKOM JEZIKU.....	3
2.1 Podjela prema prezentskoj osnovi	5
2.2 Podjela prema infinitivnoj osnovi	5
3. GLAGOLI VRSTE <i>-JETI</i> > <i>-IM</i> U SUVREMENIM GRAMATIKAMA HRVATSKOGA JEZIKA	7
3.1 <i>Gramatika hrvatskoga jezika: za gimnazije i visoka učilišta (Silić i Pranjković 2005)</i>	8
3.2 <i>Hrvatska gramatika (Barić i sur. 2005)</i>	12
3.3 <i>Glasovi i oblici hrvatskoga književnoga jezika (Babić i sur. 2007)</i>	16
3.4 <i>Gramatika hrvatskoga jezika (Raguž 2010)</i>	21
4. Odstupanja pri upotrebi glagola vrste <i>-JETI</i> > <i>-IM</i>	24
5. ZAKLJUČAK	27
6. IZVORI I LITERATURA.....	28
ABSTRACT	29

1. UVOD

S obzirom na to da je morfologija glagola u hrvatskome jeziku izrazito složena, glagoli se dijele na glagolske vrste, a zatim i razrede. Koncept njihova svrstavanja u određenu glagolsku vrstu vrši se prema zajedničkim osobitostima. Mnogi gramatičari složili su se da je jedna od tih osobitosti glagolska osnova pa tako postoje podjele prema infinitivnoj ili pak prezentskoj osnovi. Tu ipak dolazi do razilaženja mišljenja zbog čega svaka gramatika dijeli glagole na svoj način.

Cilj je ovoga rada prikazati glagolsku vrstu *-jeti > -im* u hrvatskome standardnom jeziku. Stoga se na temelju normativnih priručnika pokušao dati pregled ove vrste, kao i svojstava koja im se pripisuju, ali i karakterističnih glagolskih oblika i kategorija. Rad se tako većim dijelom temelji na četirima gramatikama objavljenima u prvome desetljeću 21. stoljeća čiji su autori Josip Silić i Ivo Pranjković (2005), Eugenija Barić i sur. (2005), Stjepan Babić i sur. (2007) te Dragutin Raguž (2010). Moguće je primijetiti da se svaka od ovih gramatika razlikuje barem po jednom svojstvu, počevši od tradicionalnijih do suvremenijih podjela na glagolske vrste, a zatim i po broju vrsta te načinu na koji se tvore glagolski oblici, kao i po naglascima u određenim vremena ili načinima. Također, primjerima se nastojalo potkrijepiti sve ono rečeno u teoriji da bi se omogućilo što bolje razumijevanje napisanoga.

Radi lakšeg shvaćanja glagolske vrste *-jeti > -im*, prije svega potrebno je definirati glagole te navesti svojstva koja im se pripisuju kao i uvjete odnosno kriterije za njihovu podjelu u vrste. Radi toga se u prvom dijelu ovoga rada definiraju infinitivna i prezentska osnova koje su nužne za raspodjelu glagolskih vrsta te se navode i primjeri. Na temelju rada Tomislave Bošnjak Botice (2013) prikazuje se kako je tekao put podjela nekada te kakav je sada. Osim toga, navode se brojni gramatičari čije su to ideje bile, a naposljetku su se itekako nasljedovale.

Glavni dio rada u cijelosti je posvećen analizi glagola vrste *-jeti > -im*. Definira ih se kao glagole stanja ili zbivanja te sukladno tome navode brojni primjeri poput glagola *crvenjeti se, zelenjeti se, živjeti, starjeti, smršavjeti, zanimjeti* i dr. Iako se glagole stanja, a poglavito ove vrste uglavnom veže uz izricanje boja, na temelju navedenih obilježja proširuju se vidici te zaključuje da ti glagoli imaju i mogućnost izricanja postojanja i boravljenja, položaja tijela, mirovanja, fiziološkoga zbivanja, stanja svijesti te volje i nužde. Osim toga, neprijelazni su glagoli te se u većini slučajeva pojavljuju s povratnom zamjenicom *se*. Ovo se poglavlje dijeli na četiri potpoglavlja u kojima se nastojalo obuhvatiti sve što je vezano uz glagole ove vrste na temelju već spomenutih gramatika. Prije svega ukratko se navode sve vrste, a zatim se rad

fokusira samo na onu koja je tema ovoga rada, to jest vrstu *-jeti >-im*. Nastojalo se navesti glagolske oblike te specifičnosti koje su svojstvene samo ovoj vrsti glagola. Na temelju navedenih primjera zaključuje se da skoro svaki oblik ima barem jedan primjer odstupanja od ustaljenih pravila. Važnost ovoga dijela rada očituje se u ukazivanju na sličnosti, ali i razlike među gramatikama, npr. Silić i Pranjković (2005) raspodjelu glagolskih vrsta temelje na prezentskoj osnovi te glagole vrste *-jeti > -im* svrstavaju u četvrtu vrstu, dok ih ostali autori gramatika navode kao treću vrstu.

U posljednjem dijelu rada navode se najčešće pogreške glagolske vrste *-jeti > -im* u uporabi, ali i savjeti i upute za njihovo izbjegavanje na temelju jezičnoga savjetnika Nives Opačić (2015). Većinu toga dijela rada čine glagoli koji su tvoreni pomoću *-iti* i *-jeti*, navode se njihove semantičke razlike, a zatim i gramatičke, prvenstveno kada je riječ o tvorbi pojedinih glagolskih oblika, ali i pripadnosti određenoj glagolskoj vrsti. Ostali su primjeri navedeni da bi se skrenula pažnja na to da prefiksi imaju veliki utjecaj na oblikovanje značenja glagola te da krivom uporabom takvih glagola može doći do jezičnih zavrzlama, a samim time i do nerazumijevanja među govornicima. Naposljetku, naveden je primjer s jatom koji i dalje ostaje vječiti problem kako izvornih govornika, tako i stranaca koji uče hrvatski jezik.

2. GLAGOLI I GLAGOLSKE VRSTE U HRVATSKOM JEZIKU

Glagoli su promjenjiva vrsta riječi kojima se iskazuje radnja, zbivanje i stanje. Iako su glagolski oblici određeni kategorijama vida, stanja, vremena, načina, osobe, broja i roda, ipak to ne vrijedi za sve glagole. Svojstva su svakog glagolskog oblika samo kategorija vida i stanja pa su tako svi glagoli prema vidu, svršeni ili nesvršeni, a po stanju aktivni ili pasivni (Babić i sur. 2007: 498–499).

S obzirom na to da su glagoli izrazito složeni te da „oblika od jednoga glagola može biti i do dvije stotine“, prijeko je potrebna podjela na glagolske vrste. Tom podjelom omogućava se lakše određivanje oblika glagola jer se na taj način svi glagoli dijele u određenu vrstu i razred prema zajedničkim svojstvima, a to su ponajprije glagolske osnove od kojih se tvore (Babić i sur. 2007: 512). Iako se većina gramatika slaže da postoje dvije glagolske osnove: infinitivna ili infinitivno-aoristna i prezentska osnova (usp. Babić i sur. 2007, Barić i sur. 2005, Raguž 2010), ipak nailazimo na iznimku pa tako Silić i Pranjković smatraju da:

„Svaki glagolski oblik ima svoju osnovu: infinitiv – infinitivnu osnovu, prezent – prezentsku osnovu, aorist – aoristnu osnovu, imperfekt – imperfektnu osnovu, imperativ – imperativnu osnovu, glagolski pridjev radni – osnovu glagolskoga pridjeva radnog, glagolski pridjev trpni – osnovu glagolskoga pridjeva trpnog, glagolski prilog sadašnji – osnovu glagolskoga priloga sadašnjeg i glagolski prilog prošli – osnovu glagolskoga priloga prošlog.“ (Silić i Pranjković 2005: 41)

Prije nego krenemo dalje, potrebno je objasniti ove dvije osnove. Infinitivna je osnova vrlo jednostavna te se dobije tako što se odbaci infinitivni nastavak *-ti*, npr. kod glagola *letjeti* odbaci se *-ti* te je osnova toga glagola *letje-*. Međutim, postoji i alternanta te osnove, a ona glasi *leti-* i koristi se pri oblikovanju glagolskog pridjeva radnog u muškom rodu jednine: *letio*. Barić i suradnici tumače da se:

„Od infinitivne osnove tvore: infinitiv (*pisa-ti*), aorist (*pisa-h*), prilog prošli (*pisa-vši*), pridjev trpni većine glagola (*pisa-n*), imperfekt nekih glagola (*kl-ah*,

br-ah) i imperativ glagola 1. razreda pete vrste (*kopa-j, čita-j*).“ (Barić i sur. 2005: 234)

Silić i Pranjković (2005: 41), uz sve te glagolske oblike, navode još i glagolski pridjev radni, imperativ ne spominju. Što se tiče prezentske osnove, ona se dobiva odbacivanjem nastavka u 3. licu množine prezenta: *živ-e, omršav-e, trp-e*. Prema Barić i sur. (2005: 234) prezentskom osnovom tvore se sljedeći glagolski oblici: prezent, prilog sadašnji, imperfekt većine glagola, imperativ većine glagola i pridjev trpni nekih glagola, dok Silić i Pranjković (2005: 41) navode da je to početna osnova za imperativ i glagolski prilog sadašnji.

Tomislava Bošnjak Botica (2013) ističe da je do preporodnih gramatika prevladavala raspodjela glagola prema prezentu, a potom od preporodnih gramatika do suvremenih prema infinitivu. Danas se ipak mijenja stanje te je moguće primijetiti da se pristupi opet dijele prema prezentskoj osnovi, a da pritom ne zanemaruju i karakteristike infinitivne osnove (Bošnjak Botica 2013: 65). Takav se način odabire radi što razumljivije i lakše podjele glagola u glagolske vrste, kao i komparacije raspodjele s drugim jezicima jer podjela prema prezentskoj osnovi, točnije vokalu pruža puno manji broj vrsta i razreda (Bošnjak Botica 2013: 87).

Nadalje, moguće je primijetiti da takve podjele prevladavaju od davnina i da su se ukorijenile u hrvatskom jeziku što potvrđuje i Tomislava Bošnjak Botica:

„Podjela po infinitivnoj osnovi slijedi model češkoga jezikoslovca Josefa Dobrovskoga koji glagole u staroslavenskome dijeli na šest konjugacija (vrsta): 1. *-ti* se dodaje korijenu, 2. inf. na *-no₁ -ti*, 3. inf. na *-ě-ti*, 4. inf. na *-i-ti*, 5. inf. na *-a-ti*, 6. inf. na *-ova-ti*. Podjelu prema prezentskoj osnovi prvi je proveo njemački lingvist August Schleicher, a potom ju je prihvatio i doradio August Leskien. Tu podjelu donosi Stjepan Ivšić u svojoj *Slavenskoj poredbenoj gramatici*.“ (Bošnjak Botica 2013: 65)

Dakle, autori gramatika pridržavali su se ili jedne ili druge podjele i na takav su način oblikovali raspodjele glagola na glagolske vrste koje su se razlikovale u nekim pojedinostima, a o čemu će biti riječ u nastavku.

2.1 Podjela prema prezentskoj osnovi

Pretpreporodne gramatike hrvatskoga jezika nasljedovale su podjelu glagolskih vrsta prema prezentu. Sve su te podjele jednostavne i ne razlikuju se puno jedna od drugih. I sam Bartol Kašić, autor prve hrvatske gramatike *Institutionum linguae illyricae libri duo* iz 1604. godine koja je izuzetno doprinijela razvoju normiranosti hrvatskoga jezika, dijeli glagole u tri vrste: *-im*, *-em* i *-am* nazivajući ih konjugacijama. Kašićeve su postavke slijedili i brojni drugi autori gramatika poput Ardelija Della Belle, Josipa Voltića i Šime Starčevića. I dalje prevladavaju podjele u tri iste vrste: *-am*, *-em*, *-im*, samo je prisutan drugačiji poredak i poneki različiti primjeri glagola (Bošnjak Botica 2013: 65–66).

Kao što je već spomenuto, suvremene gramatike opet se vraćaju načelu raspodjele po prezentskoj osnovi pa se toga pridržavao Josip Silić u svojim gramatikama, a zatim i Silić i Pranjković (2005). Za razliku od staroslavenske podjele, ova podjela ističe se brojnošću razreda. Bošnjak Botica zaključuje:

„Ovo je podjela s najbrojnim razredima jer se svaka razlika opisuje, odnosno teži se što većemu broju jedinica u popisu, a što manjemu broju pravila. Prva je vrsta netematskih (nultih) glagola, a ostale su tematske.“ (Bošnjak Botica 2013: 70)

Ističu se tako prve tri vrste koje imaju tematsko *-e* u prezentu, četvrta *-i*, a peta *-a*, dok šesta opet ima *-e*.

2.2 Podjela prema infinitivnoj osnovi

Drugi je pristup temeljen na infinitivnim modelima, to jest infinitivnoj osnovi. Prvi se u tome istaknuo Vjekoslav Babukić koji je prilagodio podjelu već spomenutog Josefa Dobrovskoga hrvatskome jeziku. Babukić tako dijeli glagole u šest vrsta: *-ti*, *-nuti*, *-ěti*, *-iti*, *-ati*, *-ovati*. Naposljetku, brojni slavenski jezikoslovci, od kojih se među njima ističe Franc Miklošić, slijedili su Babukića (usp. Bošnjak Botica 2013: 66–67).

U suvremenoj se morfologiji po infinitivnoj osnovi ističu i gramatike Stjepana Babića i sur. (2007) te Eugenije Barić i sur. (2005) čije će se podjele ukratko spomenuti. Babić i sur. (2007) prikazali su podjelu glagola na šest vrsta s tim da se prva vrsta dijeli na sedam razreda,

a peta na četiri razreda (usp. Babić i sur. 2007: 512–528). Dok su drugi gramatičari svrstavali nepravilne glagole u određenu vrstu, Barić i sur. (2005) odvajaju ih u posebnu vrstu pod nazivom *nepravilni glagoli*, a preostale glagole razvrstavaju u šest vrsta (usp. Barić i sur. 2005: 235–273).

S obzirom na to da je vrlo teško, pa čak i nemoguće, ponuditi savršenu podjelu glagola, ovaj rad neće ulaziti u detaljnu analizu i komparaciju svih gramatika nego samo onih odabranih o čemu će se u nastavku rada puno detaljnije i raspravljati. Naglasak će pri tomu biti na glagolima vrste *-jeti > -im* te na njihovu prikazu u četirima gramatikama, odnosno usporedbi gramatičkoga opisa glagola te vrste.

3. GLAGOLI VRSTE *-JETI* > *-IM* U SUVREMENIM GRAMATIKAMA HRVATSKOGA JEZIKA

Govoreći o glagolima vrste *-jeti* > *-im* u suvremenim gramatikama hrvatskoga jezika i drugim jezikoslovnim priručnicima polazimo od definicije glagola, a zatim i njihove podjele po značenju: glagoli radnje, zbivanja i stanja. Budući da Vince (1959: 152) navodi da su glagoli na *-jeti* glagoli stanja ili zbivanja, objasniti ćemo što to znači. Prema Barić i sur. (2005: 223), glagoli stanja ili pak stativni glagoli označavaju proces u kojem nema ni radnje ni zbivanja i jedino što se može znati jest provedeno vrijeme nekoga ili nečega u tom stanju. Glagolima stanja izriču se brojni procesi, ali istaknut ćemo samo one koji su vezani za glagole vrste *-jeti* > *-im* te na temelju primjera objasniti značenje tih glagola. Glagolima *crvenjeti (se)* i *zelenjeti (se)* izriču se boje, točnije dobivanje kakve boje pa tako glagol *crvenjeti (se)* znači: „**1.** postajati crven (ob. zbog stida, srama i sl.), **2.** isticati se crvenilom, izdvajati se crvenilom od okoline; rumenjeti se“ (HJP¹) što je vidljivo u rečenici *Crvenjela se jer joj se on sviđao*. Glagol *zelenjeti (se)* pak označava: „biti zelen, isticati se zelenom bojom“ (HJP²) što nam konkretan primjer potvrđuje: *Šume su se počele zelenjeti u proljeće*.

Također, ovi glagoli mogu označavati postojanje i boravljenje poput glagola *živjeti* koji znači:

„**1. a.** biti živ, u životu, postojati u skladu svih funkcija **b.** provoditi život, imati uvjete za život; boraviti, prebivati, stanovati, **2.** (s kim) biti u zajednici, biti zajedno (u kućanstvu), **3.** (od čega) održavati se [*živjeti od socijalne pomoći*], **4.** (na) održavati se na životu [*živjeti na aparatima*]“ (HJP³)

Primjer rečenice u kojoj je korišten ovaj glagol jest *Živjela je u zgradi*.

Nadalje, glagoli na *-jeti* iskazuju položaj tijela. Primjer je za to glagol *sjedjeti* sa svojim višestrukim značenjima:

---

¹ Vidi: https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f1tnXhI%3D&keyword=crvenjeti+se.

² Vidi: https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f15lXBZ4&keyword=zelenjeti+se.

³ Vidi: https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f15jWxd7&keyword=%C5%BEivjeti.

„**1.** biti u položaju u kojemu težinu tijela nosi donji dio trupa [sjediti u klupi; sjediti za stolom], **2.** razg. ništa ne raditi, dangubiti [radije badava sjedim nego badava radim], **3.** reg. stanovati, v., usp. stàjati“ (HJP⁴)

Značenje toga glagola najbolje ćemo oprimirati rečenicom *Sjedio je i razmišljao što napraviti*. U ovu skupinu spadaju i glagoli koji iskazuju mirovanje (*šutjeti*), fiziološko zbivanje (*boljeti*), stanje svijesti (*bdjeti*) te volju i nuždu (*željeti*) (usp. Barić 2005: 223).

Što se tiče glagola zbivanja, to su glagoli koji su vezani za prirodu i na koje čovjek ne može utjecati čak ni onda kad se odnose na njega što je moguće i zaključiti po sljedećim primjerima: *starjeti*, *smršavjeti*, *zanijemjeti* (usp. Barić i sur. 2005: 223). Prema HJP⁵, glagol *starjeti* ima dva značenja: „**1.** postajati star, **2.** mijenjati se nagore, habati se (o predmetima, aparatima itd.)“, a može se iskoristiti u rečenici *Iako je stario, dobro se osjećao*. Rečenicom *Smršavio je i zanijemio zbog svih nedaća u životu*. upotrijebljeni su glagoli čije ćemo značenje također objasniti: *smršavjeti* – „postati mršav; omršaviti; oslabiti“ (HJP⁶); *zanijemjeti* – „**1. a.** postati nijem, izgubiti dar govora **b.** prestati govoriti, izgubiti trenutno moć govora (od uzbuđenja i sl.), **2.** ne čuti se više; zašutjeti, zamuknuti“ (HJP⁷).

Također, treba istaknuti da su glagoli vrste *-jeti > -im* po predmetu radnje neprijelazni glagoli koji su dovoljni samima sebi, odnosno nije im potreban predmet na koji bi radnja mogla prijeći te se mogu pojavljivati s povratnom zamjenicom *se*.

Glagole vrste *-jeti > -im* možemo pronaći u raznim gramatičkim i jezikoslovnim priručnicima, ali nam ni jedan od njih ne nudi cjeloviti popis takvih glagola. Na temelju četiriju gramatika objavljenih u 21. stoljeću, čiji su autori Silić i Pranjković (2005), Barić i sur. (2005), Babić i sur. (2007) te Raguž (2010), prikazat će se kojoj vrsti i razredu pripadaju ovi glagoli te način na koji su ih razvrstali autori ovih gramatika.

3.1 Gramatika hrvatskoga jezika: za gimnazije i visoka učilišta (Silić i Pranjković 2005)

Iako su se podjele glagola razlikovale tijekom povijesti, ipak je podjela na šest vrsta opstala kod većine hrvatskih gramatika (usp. Bošnjak Botica 2013: 67). Upravo tako je i sa Silić-Pranjkovićevom gramatikom koja dijeli glagole na šest glagolskih vrsta, a zatim te vrste

⁴ Vidi: https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=d15mWhM%3D&keyword=sjediti.

⁵ Vidi: https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=d1tkWhY%3D&keyword=starjeti.

⁶ Vidi: https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=d1liURg%3D&keyword=smr%C5%A1avjeti.

⁷ Vidi: https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f15kWRd6&keyword=zanijemjeti.

na razrede. Nadalje, moguće je primijetiti da Silić i Pranjković (2005) pri razvrstavanju glagola kreću od prezentske osnove, točnije od sufikslnih morfema: *a*, *e*, *je*, *i* pa je tako unatoč masovnosti razreda, podjela jednostavna jer „unutar svake vrste glagoli imaju isti prezentski nastavak“ (Bošnjak Botica 2013: 71).

Unutar prve su vrste glagoli čija infinitivna osnova završava sufikslnim morfemom *-ø*, a prezentska morfemom *-ē*. Silić i Pranjković (2005: 42) navode da „između korijenskoga i sufikslnoga morfema posreduju umeci *n*, *d* i *dn*.“ Tu se ubrajaju glagoli poput *krasti*, *kleti*, *reći*, *piti* i sl. Druga vrsta, za razliku od prve koja ima osamnaest razreda, ima samo jedan razred, a osim toga infinitivna osnova završava morfemom *nu*, a prezentska morfemom *ē*. Glagoli poput *brinuti*, *venuti* i *dodirnuti* imaju obilježja te vrste. Silić i Pranjković (2005: 44) za treću vrstu napominju: „Infinitivna osnova treće vrste završava sufikslnim morfemom *a* i njegovim inačicama *-va-* i *-ja-*, a prezentska sufikslnim morfemom *-jē*.“ U tu se skupinu ubrajaju glagoli kao što su *micati*, *kapati*, *pisati* i dr. te se ističe podjelom na još tri razreda. Nadalje, za glagole četvrte vrste Silić i Pranjković navode:

„Infinitivna osnova četvrte vrste završava sufikslnim morfemima *-i-*, *-je-* i *-a-*, a prezentska sufikslnim morfemom *-ī*. Korijenski morfem ispred sufikslnoga morfema *-a-* završava na *č*, *ž*, *št* i *žd*. U skladu s time četvrta vrsta dijeli se na tri razreda.“ (Silić i Pranjković 2005: 44)

U ovu skupinu spadaju glagoli *kositi*, *plavjeti*, *zviždati* i mnogi drugi. Preostale dvije vrste dijele se na dva razreda; peta je vrsta obilježena sufikslnim morfemom *-a-* u infinitivnoj osnovi, a u prezentskoj morfemom *-ā*, dok šestoj vrsti infinitivna osnova završava morfemima *-ova-/-eva-* i *-iva-*, a prezentska morfemom *-jē*.

Na temelju navedenih podjela, možemo zaključiti da glagoli vrste *-jeti* > *-im* spadaju u četvrtu vrstu te drugi razred od moguća tri. Pri tvorbi nesvršenih oblika glagola od svršenih kod glagola četvrte vrste sufikslni morfem *-je-* ne zamjenjuju se drugim sufikslnim morfemima poput *-(j)a-*, *-(j)ava-* i *-(j)iva-* nego samo dolazi do duljenja jata pa Silić i Pranjković (2005: 50) navode za to primjere: „*sagòrje(ø)(ti)* > *sagorijé(v)(a)(ti)* i *zàstarje(ø)(ti)* > *zastarijé(v)(a)(ti)*.“ Isto vrijedi i kod „glagola složenih od *lètjeti* stvorenih sufikslnim morfemom gdje se *-a-e* u korijenskom morfemu mijenja u *ije*: *polèt(je)(ti)* > *polijét(a)(ti)*, *izlèt(je)(ti)* > *izlijét(a)(ti)*“ (Silić i Pranjković 2005: 50). Promatrajući ove primjere, može se

zaključiti kako pri njihovoj tvorbi dolazi do promjene naglaska, ali i mjesta naglašavanja, a konkretno u ovim primjerima riječ je o prelasku kratkouzlaznog naglaska u dugouzlazni. Kada spominjemo kategoriju vida, treba istaknuti glagol *vidjeti* koji može dolaziti i u jednom i u drugom obliku, točnije i kao svršeni i kao nesvršeni glagol, što znači da ima obilježje dvovidnoga glagola. Ono što nam pomaže prepoznati kategoriju vida jest kontekst u kojem se glagol nalazi, a da bismo ovo sve bolje razumjeli pomoći će nam konkretni primjeri: *Svaki dan vidim djecu koja idu u školu.* (nesvršeni oblik); *Kada ga vidim, srce mi stane.* (svršeni oblik).

Budući da govorimo o glagolima, svakako treba spomenuti glagolske oblike. Oni se dijele na jednostavne i složene, pa su tako svi jednostavni glagolski oblici tvoreni od samo jednoga glagola što su obilježja prezenta, imperfekta, aorista, imperativa, glagolskog pridjeva radnog i trpnog, optativa, kao i glagolskog priloga sadašnjeg i prošlog. Za razliku od jednostavnih, složeni su oblici oblikovani pomoću dvaju ili triju glagola uz to da je barem jedan od njih pomoćni glagol pa tako tu spadaju perfekt, pluskvamperfekt, futur prvi, futur drugi, kondicional prvi i kondicional drugi.

Ulogu pomoćnih glagola imaju glagoli *biti* i *htjeti*. S obzirom na to da glagol *htjeti* završava na *-jeti*, bit će mu posvećeno nešto više pozornosti, iako se razlikuje po svojim prezentskim oblicima od ostatka glagola ove vrste: *hoću, hoćeš, hoće, hoćemo, hoćete, hoće*. To je glagol koji se poput svakog glagola vrste *-jeti* > *-im* razlikuje u tvorbi glagolskog pridjeva radnog, i to u jednini muškoga roda. Zašto dolazi do toga, objasnila je Nives Opačić (2015) koja navodi da su glavni razlozi tomu glasovne promjene. Kako bismo što bolje razumjeli taj proces, prije svega donosimo kako se tvori glagolski pridjev radni: odbaci se infinitivni nastavak *-ti* te se dodaju nastavci: *-o, -la, -lo, -li, -le, -la*. Čim pogledamo nastavke, možemo primijetiti da i ženski i srednji rod imaju nastavak *-l* koji je nekada bio i obilježje muškoga roda, a danas se ističe nastavkom *-o*. Proces prelaska *-l* u *-o*, tumači Opačić, tekao je ovako:

„*htje + l* dalo je prijelazni oblik **htjel*, što je dalo najprije **htjeo*, a tada su se ispunili uvjeti za novu glasovnu promjenu: *-je- + o = io* (*-je-* od glasa *jata* ispred *o* prelazi u *-i-*). Tako je nastao standardni oblik *htio*“ (Opačić 2015: 109)

Takve oblike imaju svi ostali glagoli ove vrste poput: *trpjati* (*trpio, trpjela, trpjelo, trpjeli, trpjele, trpjela*); *gorjeti* (*gorio, gorjela, gorjelo, gorjeli, gorjele, gorjela*); *vrtjeti* (*vrtio, vrtjela, vrtjelo, vrtjeli, vrtjele, vrtjela*). Nadalje, ovo pravilo vrijedi za sve glagolske oblike čija

je tvorba nezamisliva bez glagolskog pridjeva radnoga, a to su perfekt, pluskvamperfekt, futur drugi, kondicional prvi i kondicional drugi.

S druge strane ističe se glagolski pridjev trpni ili particip perfekta pasivni kojem se na infinitivnu osnovu nadodaju sufiksni morfemi *-n*, *-en-*, *-jen-*, *-ven-* i *-t-*, a zatim nastavci za određeni rod pa tako *-∅* za muški rod, *-a* za ženski rod te *-o* za srednji rod. Glagoli četvrte vrste imaju u glagolskom pridjevu trpnom sufiks *-jen-*, a to *j* podrazumijeva jotaciju suglasnika koji mu prethode što je moguće primijetiti na primjeru glagola *vidjeti*: *vīd-je-(ti)*, *vid-jen-(∅)* > *vīden(∅)*, *vīden(a)*, *vīden(o)* (Silić i Pranjković 2005: 80).

Infinitiv se, za razliku od ostalih glagolskih oblika, ističe neodređenošću kategorija lica i broja, ali se ipak njime iskazuju radnja, stanje i zbivanje. Ističe se dvama nastavcima: *-ti* i *-ći*, kao i već spomenutom infinitivnom osnovom u čijoj tvorbi sudjeluju korijenski i sufiksni morfemi. Iako ima puno više sufiksanih morfema infinitivne osnove, ističemo morfem koji je važan za glagole četvrte vrste, a to je *-a-* koji može imati oblik: *-ja-*. Pritom, glas *j* biva glavni uzrok glasovne promjene jotacije koja utječe na prethodne suglasnike: (*pred*)-**vīd-a**-(*ti*) prema (*prèd*)-**vid-je**-(*ti*) (usp. Silić i Pranjković 2005: 59).

Nadalje, prezent se tvori od prezentske osnove te odgovarajućeg prezentskog nastavka. Što se tiče glagola četvrte vrste, sufiksni je morfem – *ī-* pa su, prema tome, ovo nastavci za njegovu tvorbu: *-im*, *-iš*, *-i*, *-imo*, *-ite*, *-e*. Kao primjer izdvojit ćemo glagol *šutjeti* koji se po licima spreže ovako: *šutim*, *šutiš*, *šuti*, *šutimo*, *šutite*, *šute*. Ono po čemu je specifičan prezent glagola četvrte vrste jest nastavak za 3. lice množine koji glasi *-e*, dok za sve ostale glagolske vrste: prvu, drugu, treću, petu i šestu glasi *-u*. Zbog toga se često griješi tijekom njihove konjugacije, točnije pri tvorbi 3. lica množine pa posebno ukazujemo na taj svakodnevni problem.

Kod imperfekta se također mogu uočiti određena odstupanja koja ćemo izdvojiti. Naime, imperfekt je glagolski oblik koji se tvori od infinitivne osnove, ali nesvršenih glagola na koje se nadodaju nastavci: *-ah*, *-aše*, *-aše*, *-asmo*, *-aste*, *-ahu*; *-jah*, *-jaše*, *-jaše*, *-jasmo*, *-jaste*, *-jahu*; *-ijah*, *ijaše*, *-ijaše*, *-ijasmo*, *-ijaste*, *-ijahu*. Silić i Pranjković tumače:

„Sufiksni morfem imperfektne osnove *-jā-* zamjenjuje sufiksne morfeme infinitivne osnove *-i-* i *-je-*. Pritom se *j* u njemu stapa sa završnim suglasnicima i suglasničkim skupovima korijenskoga morfema *b*, *d*, *f*, *l*, *m*, *n*, *p*, *s*, *t*, *v*, *z*, *sl*, *sn*, *zn* i *st* u *blj*, *đ*, *flj*, *lj*, *mlj*, *nj*, *plj*, *š*, *ć*, *vlj*, *ž*, *šlj*, *šnj*, *žnj* i *šč*: *grúb-je-ti* – (*grúb-*

jā-h) > *grúblj-ā-h*, *žúd-je-ti* – (*žúd-jā-h*) > *žúđ-ā-h*, *gr̄m-je-ti* – (*gr̄m-jā-h*) > *gr̄mlj-ā-h*, *tr̄p-je-ti* – (*tr̄p-jā-h*) > *tr̄plj-ā-h*, *šút-je-ti* – (*šút-jā-h*) > *šúc-ā-h*, *živjeti* – (*živ-jā-h*) > *življ-ā-h*.“ (Silić i Pranjković 2005: 65)

Kada govorimo o futuru prvom, možemo reći da se on poput većine glagolskih oblika tvori pomoću infinitivne osnove i prezenta pomoćnoga glagola *htjeti*. Present pomoćnoga glagola *htjeti* može imati naglašene oblike: *hoću*, *hoćeš*, *hoće*, *hoćemo*, *hoćete*, *hoće*, ali i nenaglašene: *ću*, *ćeš*, *će*, *ćemo*, *ćete* i *će*. Futur prvi može se tvoriti i od nenaglašenih i od naglašenih oblika, a kad se tvori pomoću nenaglašenih oblika, potrebno je paziti na red riječi, tj. mjesto nenaglasnice. Ako nenaglasnica dolazi iza infinitiva čiji je nastavak *-ti*, infinitiv se tada piše bez završnog *-i*, što je moguće vidjeti na konkretnom primjeru: *Letjet ćemo avionom do Rima*. Ako se pak nenaglasnica koristi prije infinitiva, onda dolazi sa završnim *-i*, a primjer za to je: *Sigurna sam da će ti se svidjeti poklon*. To pravopisno pravilo ne vrijedi kada je riječ o glagolima na *-ći* kod kojih se završno *-i* uvijek čuva, npr.: *poći ću*, *ću poći*, *poći hoću*, *hoću poći*; *reći ću*, *ću reći*, *reći hoću*, *hoću reći*.

3.2 Hrvatska gramatika (Barić i sur. 2005)

Radi detaljnije obrade glagolskih vrsta, a poglavito glagola vrste *-jeti* > *-im*, koristit će se *Hrvatska gramatika* Eugeniye Barić i suradnika. Na samom početku moguće je uočiti razliku s već obrađenom i spomenutom Silić-Pranjkovićevom gramatikom. Naime, Barić i sur. (2005) za polazišnu osnovu raspodjele glagola koriste infinitivno-aoristnu osnovu. Također, u Silić i Pranjković (2005) uočljiva je nemogućnost svrstavanja određenih glagola poput *dati* i *spati* u glagolske vrste, dok Barić i sur. (2005) uz šest vrsta, nude i sedmu u koju se svrstavaju nepravilni glagoli, to jest glagoli koji ne pripadaju niti jednoj od preostalih šest vrsta. Nadalje, daljnja raspodjela vrsta na razrede vrijedi samo za tzv. neparne vrste, odnosno prvu, treću i petu pa se one dijele još i na razrede. Kako bi se što bolje mogla uočiti razlika među glagolskim vrstama, ukratko će se navesti svaka od njih. Prva je vrsta uistinu zanimljiva jer usprkos tome što infinitivna osnova nema sufiksa, vrsta je podijeljena na sedam razreda unutar kojih su sve do petog razreda identične infinitivna i prezentska osnova. U drugu se vrstu svrstavaju glagoli čija infinitivna osnova sadrži morf *nu*, a prezentska *n*. Trećoj se vrsti pripisuju glagoli kojima je karakterističan morf *i* u prezentu, dok im se infinitivne osnove razlikuju ovisno o razredu. Tako unutar prvoga razreda infinitivna osnova ima morf *je* ili *e*, ali iza suglasnika *lj*, *nj*, *r*, dok je za drugi razred ove vrste infinitivna osnova na morf *a* iza *č*, *ž*, *j*, *št* i *žd*. Svi glagoli četvrte

vrste tvore infinitivnu osnovu na jednak način, odnosno morfom *i*. U ovim dvjema gramatikama može se vidjeti, osim već spomenutih razlika, i razlika u podjeli na vrste, a poglavito kada je riječ o glagolima vrste *-jeti > -im*. Posebnost proizlazi iz toga što su Silić i Pranjković (2005) te glagole svrstali u četvrtu vrstu, a Barić i sur. (2005) u treću vrstu te prvi razred te vrste. U petu vrstu idu glagoli infinitivne osnove na *a*, a u prezentu se ističu morfemima na *a* ili *e*. Na temelju razlika u prezentu ili infinitivu dijeli se na još četiri razreda. Šestoj vrsti pripadaju glagoli kojima infinitivna osnova završava sufiksima *-ova, -eva, -iva*. U posebnu se skupinu ubrajaju glagoli koje Barić i suradnici nazivaju nepravilnima, a čija posebnost proizlazi iz njihove supletivnosti pa tako tu spadaju glagoli: *biti – jesam i budem, htjeti – hoću, ići – idem te spati – spim* (usp. Barić i sur. 2005: 271).

Govoreći o glagolima treće vrste prvoga razreda, odnosno glagolima vrste *-jeti > -im*, osvrnut ćemo se na oblike i kategorije koji su karakteristični za njih i po kojima se razlikuju od ostatka glagola. Ova vrsta glagola ističe se nastavkom na *-eti* unutar kojih je morf *je*, kao i osnovom na *lje, nje, re*. Krenuvši od prezenta, na temelju konkretnih primjera glagola *voljeti* i *ožednjeti*, zaključit ćemo kako funkcionira njihova tvorba. Sprežući ove glagole po licima: *volim, voliš, voli, volimo, volite, vole te ožednim, ožedniš, ožedni, ožednimo, ožednite, ožedne*, primjećuje se da u prezentskoj osnovi dolazi do određenih promjena, točnije do alternacije *lj* u *l* te *nj* u *n* (usp. Barić i sur. 2005: 257). Eugenija Barić i suradnici navode da većina glagola zadržava isti naglasak i u prezentu i u infinitivu pa tako spominju glagole koji imaju silazne naglaske, a među njima i glagol koji spada u ovu vrstu glagola: *viđjeti – viđīm*. Također, spominju i glagole s uzlaznim naglaskom, a to su *gòrjeti – gòrīm, kípjjeti – kípīm, žútjeti – žútīm*. Osim toga, navode:

„Glagoli III. i IV. vrste složeni od glagola s uzlaznim naglaskom u prezentu mogu imati dublete s pomaknutim naglaskom – prema *živjeti – živīm* i *žèljjeti – žèlīm* složenice su *doživjeti – doživim* i *dòživīm, zažèljjeti – zažèlīm* i *zàželīm*.“
(Barić i sur. 2005: 257)

Nadalje, aorist je glagolski oblik koji se tvori od svršenih, a rijetko kada od nesvršenih glagola. Početna je osnova za njegovu tvorbu infinitivna osnova na koju se nadodaju dvije vrste nastavaka. Ako osnova završava na samoglasnik, dodaju se nastavci: *-h, -ø, -ø, -smo, -ste, -še*, dok glagolima s osnovom na suglasnik idu nastavci: *-oh, -e, -e, -osmo, -oste, -oše*. Oblik aorista

glagola *uspjeti* glasi *uspjeh, uspje, uspje, uspjesmo, uspjeste, uspješē*. Glagoli na *-jeti* u aoristu imaju isti naglasak u svim licima kao i infinitiv, što je moguće primijetiti na primjerima: *živjeti: živjeh, živje, živje, živjesmo, živjeste, živješē* te *proživjeti: proživjeh, proživje, proživje, proživjesmo, proživjeste, proživješē* (usp. Barić i sur. 2005: 238).

Budući da se tvorba imperfekta kod Silića i Pranjkovića (2005) odvija pomoću infinitivne osnove, opet spominjemo imperfekt koji se u ovom slučaju može tvoriti i od jedne i od druge osnove, tj. ili od prezentske ili od infinitivne osnove. Također, Barić i sur. (2005) spominju da se glagolima koji imaju prezentsku osnovu na suglasnik te nastavcima s morfolom *a* događa glasovna promjena jotacija, ali da je naglasak imperfekta nepromjenjiv u svim licima: *lúdjeti – lúđah, lúđaše, lúđaše, lúđasmo, lúđaste, lúđahu*.

Imperativ, za razliku od drugih glagolskih oblika, ima složene i nesložene oblike. Nesloženi oblici tvore se češće od prezentske osnove, mada mogu i od infinitivne osnove i nastavaka te imaju oblike za 2. lice jednine, 1. i 2. lice množine. Da bi se zapovijed ipak mogla izreći u 3. licu koriste se složeni oblici, a to su čestica *neka* i prezent. Imperativ tako može imati ove nastavke: *-ø, -mo, -te; -i, -imo, -ite; -j, -jmo, -jte*. Međutim, glagoli na *-jeti* su glagoli koji imaju prezentsku osnovu na suglasnik, ali im se na toj osnovi ne odvijaju nikakve alternacije pa kod njih prevladavaju nastavci *-i, -imo, -ite*, što je vidljivo na konkretnom primjeru glagola *gorjeti: gori, gorimo, gorite*.

Kada govorimo o glagolskom prilogu prošlom, možemo zaključiti da se tvori od infinitivne osnove svih glagola, ali je ipak češći od svršenih glagola. Na infinitivnu osnovu dodaju se nastavci *-vši* ili *-v* ako osnova završava samoglasnikom, ili pak *-avši* ili *-av* ako osnova završava suglasnikom. S obzirom na to da je riječ o glagolima treće vrste, tvore se pomoću nastavaka *-vši* ili *-v: vídje-ti – vídjēvši i vídjēv*. Sami autori naglašavaju da se nastavci *-v* i *-av* koriste u rijetkim slučajevima te da to danas zvuči starinski pa se zbog toga i češće biraju drugi nastavci. Na samom primjeru glagola *vidjeti* uočava se nepromjenjivost naglaska koji je isti i u infinitivnom obliku i u glagolskom prilogu prošlom. Nadalje, ponekad je teško razlikovati pridjeve od glagolskih priloga jer su oblicima slični jedni drugima, a poneki pridjevi čak i nastaju od njih. Uzmimo za primjer glagol *kípjeti* koji kao pridjev glasi *kípućī*, a kao prilog *kípēči* (usp. Barić i sur. 2005: 245).

Što se tiče glagolskog pridjeva radnog, oblicima je potpuno jednak optativu ili željnom načinu. U muškom rodu jednine svi glagoli s *je* imaju alomorf *i*. Na temelju primjera glagola *živjeti* možemo to vidjeti: *živio, živjela, živjelo, živjeli, živjele i živjela*.

Barić i suradnici navode glagole koji iako pripadaju trećoj vrsti, ipak imaju oblike koji pripadaju drugim vrstama. Upravo jedan od takvih glagola jest glagol *bdjèti* koji ima neke oblike po prvoj vrsti, a to su:

„prezent: *bdîm, bdîš, bdî, bdîmo, bdîte, bdê* i *bdîjēm...*“, zatim „aorist: *bdjèh, bdjè...*, imperfekt: *bđâh...* i *bđijâh*, imperativ: *bđî* i *bđij, bđîmo* i *bđijmo, bđîte* i *bđijte*, prilog sadašnji: *bdêci* i *bdêci*, prilog prošli: *bdjêvši* te pridjev radni: *bdîo, bdjèla...*“ (Barić i sur. 2005: 257)

Također, spominju i glagol *vèlîm* koji je definitivno jedan od zanimljivijih glagola treće vrste. Njegova posebnost ogleda se u tome što taj glagol uopće nema infinitiva dok je to ostalim glagolima jedan od prepoznatljivih oblika, točnije kanonski oblik po kojem će ih se pronaći u rječniku. Ovaj ćemo glagol pak pronaći u rječnicima u 1. licu jednine, a to je zato što je to defektivni glagol čija je konjugacija nepotpuna. Osim što nema infinitiva, nema ni perfekta, ali se ipak ističe nekim drugim glagolskim oblicima pa mu glagolski prilog sadašnji glasi *vèlêci*, glagolski prilog prošli *vèlîvši* te imperfekt *vèljâh*. Budući da je dvovidan glagol, ima oba priloga.

Glagolima, također, možemo odrediti i naglaske. Iako smo se, raspravljajući o glagolskim oblicima, već dotaknuli naglasaka, ipak će ovdje biti detaljnije obrađeni. Barić i sur. (2005: 258) navode: „Naglasni su tipovi ovoga razreda *žèljèti – žèlîm, vîdjèti - vîdîm* i *vrèti - vrîm*.“ Što se tiče primjera *žèljèti – žèlîm*, potvrđuje nam da nesložni glagoli s uzlaznim naglaskom imaju iste naglaske u svim ostalim oblicima. Složeni se glagoli u prezentu ističu time što naglašavaju prethodni slog pa tu spadaju: *zabòljèti – zàbolîm* i *zabòlîm; prelètjèti – prèletîm* i *prelètîm*. Za razliku od glagola koji se ističu uzlaznim naglascima, glagol *vòljèti* ističe se kratkosilaznim naglascima u prezentu, imperfektu i glagolskom prilogu sadašnjem: *vòlîm, vòljâh* i *vòlêci*. Navodi se i glagol *vîdjèti – vîdîm* koji u svim svojim oblicima, od prezenta do glagolskog pridjeva trpnog, zadržava kratkosilazni naglasak. Isto tako ponašaju se ovi glagoli: *stârjèti, svîdjèti se* i *vîsjèti*.

Nastavljajući se na glagolske kategorije, osvrnut ćemo se na način vršenja glagolske radnje te podjelu glagola prema tom kriteriju. Vrlo često se ovu semantičku kategoriju uspoređuje s kategorijom vida, a razlog je tomu što oni označavaju tijek radnje, odnosno početak ili završetak radnje, a isto tako i jačinu radnje u odnosu na subjekt, objekt i srodne

glagole. Iako ova kategorija nudi podjelu na brojne vrste glagola, ovdje će se spominjati samo oni koji se odnose na glagole vrste *-jeti > -im*. Neophodno je spomenuti neprekidne, tj. durativne glagole čiji naziv već nagovještava da je riječ o glagolima kojima radnja može trajati bez prestanka, točnije o nesvršenim glagolima. Tu spadaju glagoli *letjeti* i *živjeti*. Zatim se spominju učinski glagoli koji su poznati pod nazivima faktitivni ili uzročni glagoli, a njima se izriče radnja koja uzrokuje ono što se kazuje srodnim glagolom stanja. Takvi su glagoli *zelèniti*, *zelènīm* koji znači 'činiti što zelenim', a glagol *zelènjeti se*, *zelènīm se* 'biti zelen'. Tu se ističu i glagoli *sjèdati*, *sjèsti* i *sjèdjati* koji svaki od njih ima posebno značenja; tako „glagol *sjèdati* znači 'dovoditi', a *sjèsti* 'dovesti u sjedeći položaj', dok glagol *sjèdjati* znači 'biti u tom položaju'“ (Barić i sur. 2005: 224). Nadalje, bitno je istaknuti totivne glagole koji izriču radnju potpuno obuhvaćenog predmeta: *žútjeti*, *požútjeti*. Moguće je primijetiti da se tim glagolima uopće ne može odrediti pojedina faza dok radnja nije u potpunosti obavljena. Glagoli poput *polètjeti* – *polijétati* označavaju početak same radnje pa se takvi glagoli nazivaju početni, inkoativni ili ingresivni glagoli. Ovisno o tome kakva je osobnost radnje, glagoli se mogu dijeliti na još dvije vrste: glagole subjektnoga i objektnoga razreda. Glagoli subjektnoga razreda izriču sve ono što glagoli izriču, odnosno radnju, stanje i zbivanje, ali kod osobe, dok se glagoli objektnoga razreda odnose na nežive stvari, životinje i sl. Jedan od primjera takve vrste glagola jest glagol *kipjeti* (Barić i sur. 2005: 223–225).

Kod glagola ove vrste, uočljivi su glagoli koji dolaze samo u 3. licu, i to bez subjekta. Takvi su glagoli bezlični te se odnose na živa bića, ali i prirodne pojave, a primjer je za to glagol *grmjati*. U tu skupinu spadaju glagoli *boljeti* i *zelenjeti se* koji iako se povezuju sa subjektom, i dalje ostaju bezlični i dolaze samo u 3. licu: *boli me glava*, *trava se zeleni* (usp. Barić i sur. 2005: 229).

3.3 Glasovi i oblici hrvatskoga književnoga jezika (Babić i sur. 2007)

U Babić i sur. (2007) glagoli su podijeljeni u šest vrsta. Podjela se vrši, kao i u Barić i sur. (2005), prema infinitivnoj osnovi. Međutim, za razliku od Silić-Pranjakovićeve gramatike gdje dominira podjela svih šest vrsta na razrede, Babić i sur. (2007) samo dvije vrste dijele još na razrede. Tako se prva vrsta dijeli na sedam razreda, a peta na četiri. Tu je naravno vidljiva razlika s Barić i sur. (2005) koji podjelu na razrede imaju samo kod neparnih vrsta, a osim toga nude i sedmu vrstu – vrstu nepravilnih glagola čega nema u Babić i sur. (2007). Za razliku od starijih gramatika koje su svoje podjele temeljile na dijakroniji i etimologiji, Babić i sur. (2007) podjelu određuju sinkronijski.

U prvu vrstu spadaju glagoli na *-ći* i *-sti*, kao i ostali neprefigirani glagoli koji imaju dva sloga u infinitivu. Takvi glagoli odbacujući nastavke *-ći* ili *-ti*, dobivaju osnovu sastavljenu od jednoga sloga koja se naziva *korijen* pa onda, prema tome, i ova vrsta *korijenska*. Glagoli se pak nazivaju *nepravilnima* jer se u određenim glagolskim oblicima razlikuje njihova konjugacija. Stoga, mnogi smatraju da bi ova podjela bila bolja da je prva vrsta posljednja jer u njoj prevladavaju brojna opisivanja kojih od druge do šeste vrste ima puno manje. Druga je vrsta kod svih gramatika nepromijenjena, odnosno uvijek je riječ o glagolima na *-nuti*. Glagoli na *-jeti*, *-ljeti*, *-njeti* spadaju u glagole treće vrste, dok pak glagoli na *-iti* imaju obilježja glagola četvrte vrste. Nadalje, navodi se da u petu vrstu idu glagoli na *-ati*, ali koji ne spadaju u šestu vrstu. Šestoj vrsti pripadaju glagoli na *-ovati*, *-evati*, *-ivati*.

„Prema suvremenim kriterijima modeliranja V. i VI. vrsta trebale bi zamijeniti svoja mjesta pa bi se moglo reći: u V. vrstu idu glagoli koji završavaju na *-ovati*, *-evati*, *-ivati*, a svi ostali glagoli na *-ati* idu u VI. vrstu.“ (Babić i sur. 2007: 513)

Na taj bi se način podjela dodatno poboljšala, ali s druge strane poremetila. Autori tvrde da je „ova podjela izraz nastojanja da se sačuva starija podjela do mjere koja ne ugrožava sinkronijski kriterij“ (Babić i sur. 2007: 513).

Inače, ovi glagoli ne ističu se svojom brojnošću, a uzrok je tomu izrazito slaba plodnost sufiksa *-jeti*. Autori navode da je potvrđeno oko šezdeset osnovnih glagola te oko dvjesto njihovih složenica (usp. Barić i sur. 2005: 521).

U ovu vrstu spada i glagol *velim*, koji je već spomenut kod analize prethodne gramatike, a razlog njegova ponovnog spominjanja jest u tome da Babić i sur. (2007: 521) navode da ovaj glagol ipak ima infinitiv i to zastarjeli te da glasi *veljeti*. Prema tom infinitivu, ističe se i zastarjela varijanta prezenta *velju*.

Osvrćući se na glagolske oblike, opet dolazimo do imperfekta. U ranije spomenutim gramatikama uz imperfekt i glagole vrste *-jeti* > *-im* uvijek vežemo nastavke *-jah*, *-jaše*, *-jaše*, *-jasmo*, *-jaste*, *-jahu*, zbog čega na kraju takvi glagoli uvijek imaju jotiranu osnovu. Babić i sur. (2007) ruše to pravilo tako što navode da ovi glagoli dobivaju i nastavke: *-ah*, *-aše*, *-aše*, *-asmo*, *-aste*, *-ahu*, ali onda kad im prezentska osnova završava na *r*. Uzmimo za primjer glagol *gorjeti*: *gorah*, *goraše*, *goraše*, *gorasmo*, *goraste*, *gorahu*. Osim tog navedenog primjera u gramatici, moguće je primijetiti da se isto spreže i glagol *starjeti*: *starah*, *staraše*, *staraše*, *starasmo*,

staraste, starahu. Ista stvar je s nastavcima: *-ijah, -ijaše, -ijaše, -ijasmo, -ijaste, -ijahu* koji se koriste s istim razlogom izbjegavanja jotacije. Primjeri navedeni u gramatici su izvučeni iz brojnih djela hrvatskih pisaca, npr.: „*gustijaše, lebdijaše, letijaše, plamtijaše, rudijaše, sjedijaše, treptijah, treptijaše, visijaše, volijaše, želijaše, žutijaše se...*“ (Babić i sur. 2007: 530). Također, često se imperfekt zna tvoriti aoristnim nastavcima jer piscima ne odgovara prevelika naglašenost glagola u djelima koja se postiže tvorbom imperfekta nastavcima *-ijah, -ijaše...* ili pak *-jah, -jaše...* Autori tvrde da iako se nesvršeni glagoli tvore pomoću aorista, da je to i dalje imperfekt te da nema značenjske razlike u njihovim oblicima, osim jasne stilske. Ako nema posebnih razloga za takvu tvorbu, definitivno je bolje imperfekt tvoriti od nesvršenih glagola imperfektnim nastavcima.

Nastavljajući se na imperfekt, potrebno je spomenuti aorist. Budući da se aorist tvori od infinitivne osnove, onda tako i zadržava infinitivni naglasak, i to čak i u 2. i 3. licu jednine gdje inače zna doći do promjene: *prebòljeti – prebòljeh, prebòlje, prebòlje, prebòljesmo, prebòljeste, prebòlješe*. Babić i sur. (2007: 537) navode da je naglasak kratak kod svih glagola treće vrste: npr. *vìdje*.

Što se tiče imperativa, kod glagola treće vrste prevladavaju nastavci: *-i, -imo, -ite* koji su u skladu s prezentskim nastavcima *-im, -iš, -i, -imo, -ite, -e*. Moguće je primijetiti da im se oblici međusobno podudaraju, ali ipak dolazi do razlikovanja naglasaka i to na taj način da se razlikuju i naglaskom i dužinom ili pak samom dužinom. Autori navode za to primjer glagola *vìdjeti* koji u prezentu ima kratkosilazni naglasak te zanaglasnu dužinu: *vìdī, vīdīmo, vīdīte*, dok se u imperativu gubi ta dužina: *vīdi, vīdimo, vīdite!* (usp. Babić i sur. 2007: 540–541).

Budući da smo u prethodnim poglavljima dosta opširno i iscrpno prikazali glagolske oblike te njihove karakteristike vezane za glagole vrste *-jeti >-im*, ovdje smo onda izdvojili samo ono što se do sada nije spominjalo u gramatikama, a što nam omogućava da što bolje i dublje proučimo, ali i sažmemo obilježja ove vrste.

Nadalje, s obzirom na to da se jedan od autora ove gramatike, točnije Stjepan Babić posebice bavio tvorbom riječi, u nastavku ovoga rada bit će riječ o tome. Također, tvorbu ovih glagola spominjemo zato što su autori ove gramatike naglasili da se ova glagolska vrsta ne ističe plodnošću za razliku od preostalih vrsta. Prije nego što se baziramo na tvorbu glagola vrste *-jeti >-im*, nešto više ćemo reći općenito o tvorbi glagola. Postoje dva osnovna načina kojim se mogu tvoriti glagoli, a to su sufiksalna i prefiksalna tvorba. Iako se glagoli mogu tvoriti i na druge načine, oni su rijetki, a usto i slabo plodni pa se prefiksarno-sufiksalna tvorba, slaganje ili unutarnja tvorba gotovo ni ne koriste.

Sufiksalsnom se tvorbom glagoli mogu tvoriti od gotovo svih osnova, ali ipak u najvećoj mjeri od imeničkih, pridjevnih, uskličnih i glagolskih osnova. Ova tvorba glagola ima 61 sufiks, među kojima je i *-jeti*. Što se tiče sufiksa, Stjepan Babić navodi:

„Sufiks je jasno određen tvorben format jer ima nekoliko izrazitih obilježja: 1. u sastavu riječi ima stalno mjesto: završetak riječi, 2. nikada ne dolazi kao osnova, 3. nikada ne dolazi u samostalnoj upotrebi, 4. ne može tvoriti semantičku jezgru riječi, već je samo modifikator značenja osnove.“ (Babić 2002: 38)

Kada u tvorbi glagola krećemo od pridjevne osnove, onda se oni tvore sljedećim sufiksima: *-ati*, *-udati*, *-irati*, *-izirati*, *-asati*, *-šati*, *-ijevati*, *-ovati*, *-jeti*, *-iti*, *-ariti*, *-čariti*, *-nuti*. Takvi se glagoli razlikuju semantički te se mogu podijeliti u dvije skupine: jednu koja svojim sufiksima označava 'činiti što takvim' te drugu koja znači 'postajati onim ili onakvim'. Glagoli koji su tvoreni sufiksom *-jeti* upravo spadaju u drugu značenjsku skupinu te označavaju 'dobiti osobinu koju ima osnovna riječ' (usp. Barić i sur. 2005: 386). Osim toga, ova skupina glagola nastaje od opisnih pridjeva čija je netvorbenost upravo glavni razlog njihove slabe plodnosti. Babić navodi da se pri njihovoj tvorbi:

„*j* u *-jeti* sa završnim *l*, *n* zamjenjuje sa *lj*, *nj* te da se značenje glagola tako izvedenih opisuje preoblikom *a + -jeti* → postajati *a*, npr. *bijel + jeti* → postajati bijel.“ (Babić 2002: 513)

Na temelju konkretnih primjera možemo primijeniti sve ono u teoriji napisano: *lud* > *ludjeti*, *crn* > *crnjeti*, *žedan* > *žednjeti*, *gladan* > *gladnjeti*, *star* > *starjeti* i slično. Budući da se od istih pridjeva i na isti način tvore i glagoli na *-iti*, potrebno je razlikovati njihova značenja te ih u skladu s time i koristiti: *crniti* – činiti što crnim; *crnjeti* – postajati crn.

Kada pak govorimo o glagolima koji se tvore od glagolske osnove, opet spominjemo sufiksalsnu tvorbu. Glagoli koji su nastali na taj način označavaju promjenu glagola s obzirom na vid, način vršenja glagolske radnje i značenje. Ovisno o glagolskovidskom značenju, razlikujemo perfektivizaciju i imperfektivizaciju. Babić i sur. (2007: 500) pojašnjavaju te pojmove: „Promjena glagola nesvršenoga vida u svršeni naziva se perfektivizacija, a svršenoga

u nesvršeni imperfektivizacija.“ Osvrćući se na glagole vrste *-jeti > -im*, bazirat ćemo se na imperfektivizaciju kojom oni najčešće nastaju iako spadaju u neplodne tipove. Prema Stjepanu Babiću:

„Imperfektivizirani su: a) zamjenom *-ti/-vati* i duljenjem sloga ispred *-vati*: *dogòrjeti > dogorijévati, izgorijévati, pregorijévati...*, *zàstarjeti > zastarijévati, obòljeti > obolijévati, pobolijévati, prebolijévati...*, *odòljeti > odolijévati, izvòljeti > izvolijévati*; b) zamjenom *-jeti/-ati* i duljenjem sloga ispred *-ati*: *dolètjeti > dolijétati, izlijétati, nalijétati...*; c) zamjenom *-jeti/-jati* i duljenjem sloga ispred *-jati*: *vìdjjeti > izvídati, uvídati...*, *svìdjjeti > sviđati*; d) zamjenom *-jeti/-ati* i alomorfizacijom osnovnoga sloga: *dogòrjeti > dogárati, izgárati, pregárati...*“ (Babić 2002: 524)

Nadalje, glagoli tvoreni od glagolske osnove mogu nastati i prefiksalsnom tvorbom. Prefiksalsna je tvorba tvorbena način u kojem se riječi uvijek nalaze na prvom mjestu ispred osnove punoznačne riječi. Takve se riječi nazivaju prefiksi ili predmeci, a po njima ova tvorba prefiksacijom. Najčešće se nesvršeni neprefigirani glagoli koriste kao osnova, a razlog je tomu njihova manjkavost. Babić navodi da su glagoli tvoreni ovom tvorbom u većini slučajeva svršeni pa zaključuje: „Stoga se može reći da je prefiksacija sustavna perfektivizacija nesvršenih glagola.“ (Babić 2002: 537)

Prefiksi imaju mogućnost promjene značenja osnovnoga glagola, ali najčešće utječu na promjenu vida glagola. Naravno, prefiksi koje biramo ovise o kontekstu te se u skladu s tim i upotrebljavaju. S obzirom na to da prefiksa ima dosta, ovdje će se objasniti samo oni vezani za glagole vrste *-jeti > -im* pa su tako neki od prefiksa koji se koriste u njihovoj tvorbi: *o-*, *ob-* i *po-*. Prefiksom *o-* glagoli mogu označavati dvije stvari: prvo da djelovanje neprefigiranoga glagola obuhvaća sve oko sebe, npr. *oboljeti*, a drugo da dovodi do određenih rezultata, npr. *ogrubjeti, okorjeti*. Zatim, prefiks *ob-* koji označava da „radnja osnovnoga glagola biva oko čega, sa svih strana u konkretnom i apstraktnom značenju“ (Babić 2002: 543). Također, prefiks *ob-* ima svoje alomorfe: *oba-*, *ob-*, *op-*. Primjeri za ovaj prefiks su *obletjeti* i *opskrbjeti*, ali i *obnijemjeti* koji se za razliku od ostalih primjera ističe time što on izriče samo svršenost. Glagoli s prefiksom *po-* mogu značiti da radnja nije trajala dugo te da se izvršila samo u maloj mjeri, npr. *posjedjeti, pošutjeti, poživjeti*. Često uz ove glagole idu prilozi *malo* te *neko vrijeme*.

Nadalje, ovi glagoli mogu označavati izvršen početak radnje, npr. *poletjeti*, *povrvjeti*, ali i postignuće cilja, npr. *pogorjeti*, *pokipjeti*, *postidjeti*, *poštedjeti*, *poželjeti*, *pobijeljeti*, *pomodrjeti*, *poplavjeti*, *pobljedjeti*, *poblesavjeti*, *poskupjeti*... (usp. Babić 2005: 542–545).

3.4 Gramatika hrvatskoga jezika (Raguž 2010)

Dragutin Raguž (2010) navodi sedam glagolskih vrsta, točnije šest glagolskih vrsta koje se razlikuju ovisno o nastavcima te sedmu u koju se svrstavaju nepravilni glagoli. Na temelju ovoga može se uočiti izrazita sličnost s Barić i sur. (2005). Kao i kod drugih gramatika, i ovdje se poneke vrste dijele u podvrste ili razrede. Tu se ipak uočava razlika s Barić i sur. (2005) jer Raguž (2010) vrste dijeli neovisno o tome jesu li parne ili neparne pa se kod njega podjela vrši u prvoj, petoj i šestoj vrsti. Radi preglednosti podjela glagolskih vrsta i povezivanja s prethodnim gramatikama navest će se ukratko svaka vrsta.

Glagolima prve vrste prezentska osnova završava nastavcima *-em/-ēm...ū*. Raguž (2010) navodi da se ova vrsta dijeli u sedam razreda, ako glagolima osnova završava na samoglasnik ispred nastavka, dobivaju glas *j* kojeg je moguće predstaviti kao dio nastavka: *-jem*, *-ješ*, *-je*... Druga vrsta uopće nema razrede te im infinitivna osnova završava sufiksom *-nuti*, dok u prezentskoj osnovi to biva *n*. Također, i u ovoj vrsti prevladavaju prezentski nastavci: *-ēm...-ū*. Zanimljivost ove vrste jest u tome što su gotovo svi glagoli koji pripadaju ovoj vrsti svršeni, dok ih je nekolicina nesvršenoga vida. Trećoj vrsti pripadaju glagoli čiji infinitivni završetak glasi *-jeti*. U četvrtoj vrsti infinitivna osnova ima završetak *-iti*, dok je prezentska osnova ono što ostane kad se oduzme upravo taj završetak. Treća i četvrta vrsta nemaju podjele na razrede te se odlikuju prezentskim nastavcima *-īm...-ē*. Peta se vrsta dijeli na pet razreda te ni u jednom od njih ne prevladavaju isti prezentski nastavci. Infinitivna im osnova završava sufiksom *-ati*. Glagoli šeste vrste dijele se na dva razreda, dok su im prezentski nastavci *-jem...-jū*. Naposljetku, tu je i sedma vrsta koju bismo mogli nazvati posebnom, a koja obuhvaća nepravilne glagole poput *slati*, *ići*, *žeti*, *moći*, *biskati*, *iskati*, *imati*, kao i pomoćne glagole *biti* i *htjeti*. Također, Raguž tu ubraja i glagol *velim* kojeg Babić i sur. (2007), kao i Barić i sur. (2005) svrstavaju u treću glagolsku vrstu, točnije vrstu *-jeti* > *-im*. Razlog zašto ga upravo tu svrstava jest što ovaj glagol ima samo potpuni prezent, glagolski prilog prošli te imperfekt (Raguž 2010: 192–211).

Kako smo već spomenuli, trećoj vrsti pripadaju glagoli kojima infinitiv završava na *-jeti*. Prezentska im osnova nema sufikse, a dobiva se tako što odbacimo infinitivni završetak. Raguž navodi da ovakvih glagola ima nekoliko stotina. Također, navodi da osim glagola *s je*

poput *živjeti* i *doživjeti*, ima i glagola „koji na mjestu osnovnoga dugoga sloga imaju tzv. jat, to jest ije: *bijeljati se*, *blijedjeti*, *nijemjeti*, *sijedjeti*, *slijepjeti*“ (Raguž 2010: 201).

Kod prezenta glagola treće vrste postoji mogućnost i prenesenog i neprenesenog naglasaka na prefiks s tim da je preneseni naglasak nešto češći nego nepreneseni. Iako su to uglavnom glagoli s uzlaznim naglaskom kod kojih se rijetko događa prijenos naglasaka, glagoli poput *doživjeti* i *zavoljeti* ruše to pravilo. Sprežući ih po licima, možemo upravo to i uočiti: „*doži'vjati: do'žīvīm, do'žīvīš, do'žīvī, do'žīvīmo, do'žīvīte, do'žīvē*“ (Raguž 2016: 148)⁸. Kako bismo što bolje uočili razliku u vezi prijenosa naglasaka, navest ćemo obje varijante prezenta glagola *pože'ljeti*. Tako varijanta s prijenosom naglasaka glasi: „*po'želīm, po'želīš, po'želī, po'želīmo, po'želīte, po'želē*“, dok varijanta bez prijenosa naglasaka ide ovako: „*pože'līm, pože'līš, pože'lī, pože'līmo, pože'līte, pože'lē*“ te ju se vrlo rijetko koristi (usp. Raguž 2016: 148–150). Nadalje, tu je još jedno pravilo koje na neki način ruši sve ovo navedeno, a riječ je o negaciji. Naime, kada glagol dolazi u svom negacijskom obliku, prijenos se ne odvija, točnije naglasak ne prelazi na negaciju *ne*, nego ostaje kod glagola: *ne žī'vīm, ne že'līm*. Također, Raguž navodi:

„U neprijelaznim glagolima s dvostrukim naglaskom u prezentu (*pocrnjati* – *po'crnīm/pocř'nīm; oživjeti* – *o'žīvīm/oži'vīm*), prema tome, postoji barem polovična naglasna razlika prema parnim prijelaznim glagolima na *-iti* (*pocrniti* – *po'crnīm, oživiti* – *o'žīvīm*).“ (Raguž 2010: 202)

U ovoj vrsti kod aorista mijenja se uzlazni naglasak u silazni, ali ne u svim licima, nego samo u 2. i 3. licu jednine. Prenošenje naglasaka odvija se uvijek na isti način i to tako da ide na prvi slog naglasne jedinice, uz to da se ponekad istovremeno odvija produživanje zadnjega sloga osnove, koja završava samoglasnikom, ispred nultog nastavka. Raguž navodi primjere: „*voljeti* – *vo'ljeh, vo'lje/volje; zavoljeti* – *zavo'ljeh, zavo'lje/zavolje; poželjeti* – *pože'ljeh, pože'lje/poželje; doživjeti* – *doži'vjeh, doži'vje/dožīvje*“ (usp. Raguž 2010: 219). Možemo primijetiti da autor kod glagola *voljeti*, *zavoljeti* i *poželjeti* uz promijenjene naglaske daje

---

⁸ Raguž (2010, 2016) se ne služi uobičajenim naglasnim znakovima. Uzlazni ton bilježi znakom ´ i to iza samoglasnika u naglašenom slogu. U primjerima s jatom taj znak ispred *i* označava silazan ton, a ispred *e* uzlazan. Duge pak slogove označava ravnim crtom iznad samoglasnika. (usp. Raguž 2010: 442)

moгуćnost korištenja i nepromijenjenoga naglaska. Također, vidljivo je da u ovim primjerima uopće ne dolazi do produživanja posljednjega sloga.

Raguž (2010), kao i autori ranije spomenutih gramatika, osim Babića i sur. (2007), navodi da su nastavci za tvorbu imperfekta glagola treće vrste samo: *-jah, -jaše, -jaše, -jasmo, -jaste, -jahu*. Isto tako navodi da se takva tvorba ponekad izbjegava jer prouzrokuje jotaciju, a naposljetku i izjednačavanje oblika s nekim drugim glagolima.

Imperativ u standardnome jeziku može imati ili prezentski ili infinitivni naglasak, ali moguće su i određene iznimke. Konkretno na primjerima glagola treće vrste, koji imaju samo infinitivni naglasak, možemo to i uočiti: vidjeti – vidim – *vidi*; ži'vjeti – živim – *ži'vi*; pože'ljeti – poželim – *pož'eli*; vo'ljeti – volim – *vo'li*; crve'njeti se – crvenim se – *crve'ni se*. (usp. Raguž 2010: 226) Nadalje, bitno je naglasiti da su kod ovoga glagolskog oblika naglasci identični u svim licima pojedinog glagola.

S obzirom na to da se glagolski pridjev trpni tvori pomoću sufiksa *-jen*, razumljivo je da će glas *j*, baš kao i kod imperfekta, utjecati na pojavu jotacije: vidjeti – *viđen*; doživjeti – *doživljen*; trpjeti – *trpljen*; ušutjeti – *ušućen*; oslabjeti – *oslabljen*; uštedjeti – *ušteđen*; razumjeti – *razumljen* (usp. Raguž 2010: 238).

Iako to pravilo vrijedi za većinu glagola treće vrste, tri su glagola iznimke, a to su: *letjeti, lebdjeti* i *sjedjeti*. Dok se u imperfektu i dalje provodi jotacija, kod glagolskog pridjeva trpnog i glagolske imenice dolazi do promjene, točnije moguće je da uopće neće doći do jotacije. Glagol *letjeti* tako će imati glagolski pridjev trpni *prelećen*, dok će mu glagolska imenica glasiti *letenje*. Iako bismo očekivali da će glagolska imenica glasiti *lećenje* te da će to biti standardno propisano i prihvatljivo, ipak nije tako. Dijalektalno *letenje* ušlo je u uporabu i tako je do danas i ostalo u standardu. Glagol *lebdjeti*, za razliku od glagola *letjeti*, uopće nema oblik glagolskoga pridjeva trpnog, dok će mu glagolske imenice biti *lebdenje* i *lebđenje* od čega se daje prednost obliku *lebdenje*. Ista stvar je i s glagolom *sjedjeti* gdje se umjesto logičnog oblika glagolske imenice *sjedjenje*, u praksi koristi samo *sjedenje* (usp. Raguž 2010: 201–202).

4. Odstupanja pri upotrebi glagola vrste **-JETI > -IM**

Obrađujući glagolsku vrstu *-jeti >-im*, naišli smo mnogo puta u gramatikama na poglavlje koje je bilo posvećeno objašnjavanju razlika između glagola na *-iti* i *-jeti*. Doista smo se zainteresirali zašto baš ta vrsta glagola pored brojnih glagolskih vrsta pa u nastavku ovoga rada donosimo objašnjenje njihova značenja te komparaciju tih dviju glagolskih vrsta.

Prije svega, uspoređujući primjere poput *crvenjeti/crveniti*, *bijeliti/bijeljjeti* i dr., možemo uočiti da se među tim glagolima ističe izrazita sličnost osnove zbog čega se vrlo često griješi pri njihovoj uporabi u svakodnevnoj komunikaciji. Upravo takvi glagoli slični po izrazu ili izgovoru, a različiti u semantičkom smislu nazivaju se paronimima. Afiksalni im se morfemi razlikuju, a prema tome onda i značenje, dok je korijen glagola isti (Bašić i Grgat 2022: 104). Na temelju svega ovoga uočljivo je da glagoli na *-jeti* i *-iti* čine paronimski parnjak. Glagoli na *-jeti* su tako glagoli stanja ili zbivanja te su uglavnom neprijelazni glagoli, dok im je značenje „postajati nekakav“. Za razliku od njih, glagoli na *-iti* glagoli su radnje, prijelazni glagoli i označavaju „činiti nešto nekakvim“.

U nastavku rada slijede primjeri i objašnjenja, izdvojeni iz Opačić (2015), koji će itekako olakšati razumijevanje ovih parnjaka, a nadamo se i smanjiti broj pogrešaka. Opačić (2015) primjerice navodi glagole *potamniti* i *potamnjeti* te na samom početku ističe da su obje verzije pravilne, ali da treba znati što koji glagol označava te ih u skladu s time i upotrebljavati u kontekstu. Rečenicom *Dijete je brzo potamnjelo na suncu*, označava se da je dijete postalo tamno, dok rečenicom *Potamnila sam (zatamnila) spavaću sobu da me sunce ranom zorom ne budi*, znači da je neka osoba učinila sobu tamnom (usp. Opačić 2015: 247). Slično je i s glagolima *pocrveniti* i *pocrvenjeti* za koje Opačić navodi:

„Mogu *pocrveniti* jedan zid sobe (učiniti da odsad bude crven), a sama se mogu *crvenjeti* (trajno) ili mogu *pocrvenjeti* ako se samo na nekoliko minuta izložim suncu, a još više nelagodi.“ (Opačić 2015: 231)

Nadalje, potrebno je spomenuti glagole koje ne označavaju samo boje kao ova dva prethodna primjera, a to su glagol *oživiti* i *oživjeti*. Za glagol *oživiti* navodi se rečenica *Vladine proturecesijske mjere nisu uspjele oživiti gospodarstvo* što dolazi u značenju da ga nisu uspjele učiniti živim. Dok rečenica *Nakon rata oživjela je trgovina*, označava da je postala živa. Ovim

primjerima htjelo se ukazati na semantičku razliku ovih paronimskih glagola, ali i zaključiti da nijedan od ovih glagola nije pogrešan, ali je itekako važno voditi brigu o pravilnoj uporabi. Međutim u Hudeček i sur. (2012) ipak se navodi:

„Ako su glagoli tvoreni od iste osnove sufiksima *-iti* i *-jeti* istoznačni, u hrvatskome standardnom jeziku treba upotrebljavati glagol na *-jeti*, npr. *voliti* > *voljeti*, *letiti* > *letjeti*, *poskupiti* > *poskupjeti*. (Hudeček i sur. 2012: 98)

Još veća zabuna prilikom njihova korištenja jest podudarnost nekih glagolskih oblika. Ako im se glagolska vremena ili načini tvore od iste osnove, onda će i glagoli na *-iti* i glagoli na *-jeti* imati iste oblike u svim licima. Iako kod prezenta ne uočavamo razliku u sprezanju, u aoristu, odnosno tvorbi svršenih glagola, to se itekako uočava. Glagol *oslijepiti* tako u aoristu glasi: *oslijepih*, *oslijepi*, *oslijepi*, *oslijepi*, *oslijepismo*, *oslijepiste*, *oslijepiše*, dok glagol *oslijepjeti* glasi: *oslijepjeh*, *oslijepje*, *oslijepje*, *oslijepjesmo*, *oslijepjeste*, *oslijepješe*. Nadalje, moguće je primijetiti da razlika prevladava i kod glagolskog pridjeva radnog. S obzirom na to da smo se s ovim oblikom susretali više puta tijekom ovoga rada, potrebno je naglasiti da ono što je iznimka u muškome rodu jednine za glagolsku vrstu *-jeti*, to je za *-iti* sasvim svojstven oblik, a zatim je to i jedini oblik u kojem se međusobno podudaraju. Primjeri su glagoli: *poskupiti* – *poskupio*, *poskupila*, *poskupilo*, *poskupili*, *poskupile*, *poskupila* te *poskupjeti* – *poskupio*, *poskupjela*, *poskupjelo*, *poskupjeli*, *poskupjele*, *poskupjela*. Ista stvar će biti s perfektom, pluskvamperfektom, futuroom drugim, kondicionalom prvim i kondicionalom drugim jer se tvore uz pomoć glagolskog pridjeva radnog. Vidljiva je razlika u tvorbi futura prvoga, ali i glagolskoga priloga prošlog, dok se u ostalim glagolskim vremenima i načinima poklapaju njihovi oblici (Bašić i Grgat 2022: 106).

Nadalje, vrlo zanimljivi primjeri su glagoli *predvidjeti* i *previdjeti* koji su također jedna od češćih grešaka izvornih govornika. Prefiksi itekako utječu na značenje glagola pa tako glagol *predvidjeti* označava mogućnost predosjećanja i naslućivanja da će se nešto dogoditi, a glagol *previdjeti* označava da se nije pridodala pažnja nečemu, točnije da se nije primijetilo ono što je trebalo. Nesvršeni oblici ovih glagola također se ne razlikuju ni po čemu drugome osim po prefiksu pa tako glagol *predvidjeti* u nesvršenom obliku glasi *predviđati*, a glagol *previdjeti* *previđati*. Opačić (2015) navodi doista dobar primjer rečenice u kojoj je vidljiva kriva uporaba glagola: *Pregledavajući račune, predvidjeli su pogrešku*. Nakon svih ovih objašnjenja, lako je

zaključiti da rečenica nema smisla jer da su predvidjeli grešku, onda te greške ne bi ni bilo tako da je u ovom kontekstu trebalo upotrijebiti glagol *previdjeti* (usp. Opačić 2015: 253).

Vrlo česta omaška u pisanju jest *jat*, točnije *ije* ili *je*. Govornici vrlo često kod glagola *bdjeti*, točnije kod oblika njihove glagolske imenice koriste *bdjenje*, ali i *bdijenje*. Iako *Hrvatski pravopis* Babića, Finke i Mogaša (prema Opačić 2015: 28) nudi samo *bdjenje* kao točan oblik, vidljivo je da u Matičinu pravopisu Badurine, Markovića i Mićanovića (prema Opačić 2015: 28) daju mogućnost oba oblika prema prezentu *bdim*, ali i *bdijem*. Nives Opačić navodi kako je takvo objašnjenje nategnuto te da je bolje koristiti oblik *bdjenje* (Opačić 2015: 28).

5. ZAKLJUČAK

Na temelju četiriju gramatika hrvatskoga jezika pokušali smo obraditi problematiku glagolske vrste *-jeti > -im*. Iz svega navedenog moguće je zaključiti da svaka od gramatika nudi poprilično iscrpnu i detaljnu analizu glagola uključujući njihova brojna svojstva: od podjela na glagolske vrste, obilježja glagolskih vremena i načina do tvorbe glagola i njezinih specifičnosti.

U radu se najveći naglasak stavio na glagolsku vrstu *-jeti > -im*, točnije na različite pristupe ovoj vrsti glagola, a zatim i na komparaciju tih pristupa gdje su se mogle uočiti brojne različitosti. Jedna od njih, možda i najvažnija, jest podjela glagolskih vrsta na dva načina: ili po prezentskoj ili po infinitivnoj osnovi. Tako se, naime, za razliku od ostalih obrađenih gramatika, ističe Silić-Pranjkočevića koja se opredijelila za prezentsku osnovu te time dala jednu od najbrojnijih podjela glagolskih vrsta. Posebnost ove gramatike ne proizlazi samo iz toga, nego je ona vidljiva i u tome što glagolsku vrstu *-jeti > -im* svrstava u četvrtu vrstu, dok je Barić i sur. (2005), Babić i sur. (2007) te Raguž (2010) određuju kao treću vrstu. Što se tiče ostalih gramatika, najveća sličnost može se uočiti između Barić i sur. (2005) te Raguža (2010) koji uz šest glagolskih vrsta nude i sedmu u koju su smjestili nepravilne glagole.

Nadalje, osvrnuli smo se na glagolske oblike unutar kojih se mogu uočiti određene posebnosti u tvorbi. Za početak istaknuli smo prezent koji u 3. licu množine ove vrste ima nastavak *-e*. S druge strane, naveli smo i imperfekt i glagolski pridjev trpni koji zahvaljujući glasu *j* u svojim oblicima imaju jotiranu osnovu. Što se tiče glagolskog pridjeva radnog, iznimka je vidljiva samo u muškom rodu jednine, dok preostali rodovi u jednini i množini imaju standardne oblike. Spomenuli smo i naglaske koji su kod većine glagolskih oblika isti, uz nekoliko izuzetaka koji su navedeni u radu. Zatim, u dijelu o tvorbi glagola jasno određujemo prefiksalsnu i sufiksalsnu tvorbu te navodimo da se glagoli vrste *-jeti > -im* ne ističu plodnošću za razliku od drugih vrsta. Navodeći jezične pogreške, dotaknuli smo se glagola na *-jeti* i *-iti* te smo nastojali ukazati na razliku među njima, ali i utvrditi da su glagoli na *-jeti* neprijelazni glagoli, dok su glagoli na *-iti* prijelazni.

Na temelju svega navedenoga možemo zaključiti da su glagoli vrste *-jeti > -im* izrazito zanimljivo, ali i donekle jezično problematično područje. Obradujući ovu temu, nastojali smo dati kratak pregled najvažnijih značajki glagola vrste *-jeti > -im* na jednom mjestu.

6. IZVORI I LITERATURA

- Babić, S. (2002). *Tvorba riječi u hrvatskome književnome jeziku*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i Nakladni zavod Globus.
- Babić, S., Brozović, D., Škarić, I. i Težak, S. (2007). *Glasovi i oblici hrvatskoga književnoga jezika*. Zagreb: Nakladni zavod Globus.
- Barić, E., Lončarić, M., Malić, D., Pavešić, S., Peti, M., Zečević, V. i Znika, M. (¹2005, ²2007). *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Bašić, M., Grgat, M. (2022). Glagolski paronimi u hrvatskome jeziku. *Croatica et Slavica Iadertina*, 18 (1), 103–138.
- Bošnjak Botica, T. (2013). Opća načela podjela na glagolske vrste u hrvatskome u perspektivi drugih bliskih jezika. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik*, 1(15), 63–90.
- HJP = Hrvatski jezični portal. URL: <https://hjp.znanje.hr/>. Pristup 5. kolovoza 2023.
- Hudeček, L., Matković, M. i Ćutuk, I. (2012). *Jezični priručnik Coca-cola HBC Hrvatska*. Zagreb: Coca-Cola HBC Hrvatska d.o.o.
- Opačić, N. (2015). *Reci mi to kratko i jasno*. Zagreb: Znanje d. o. o.
- Raguž, D. (2010). *Gramatika hrvatskoga jezika*. Zagreb: Vlastito izdanje.
- Raguž, D. (2016). *Hrvatski glagoli*. Zagreb: Vlastito izdanje.
- Silić J. i Pranjković, I. (2005). *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knjiga.
- Vince, Z. (1954). Ona ga je ocrnila ili ocrnjela?. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, 3 (5), 152–155.

ABSTRACT

TYPE OF VERBS *-JETI* > *-IM* IN THE CROATIAN STANDARD LANGUAGE

The paper presents an overview of verbs *-jeti* > *-im* in the Croatian language based on four modern Croatian grammars published in the first decade of the 21st century. It is about the grammars of Josip Silić and Ivo Pranjković (2005), Eugenija Barić and collaborators (2005), Stjepan Babić and collaborators (2007), and Dragutin Raguž (2010). At the very beginning, definitions of verbs, types of verbs, but also infinitive and present tense bases that are a prerequisite for the distribution of verbs are stated. The following text shows you the development of the division of verbs through history and how is it today. This is followed by an overview of the verbs of *-jeti* > *-im* where each of their explanation is accompanied by a concrete example from the manual and an overview of the treatment of verb forms in a particular grammar is given, briefly the characteristics of each type are given, and then those that are the subject of the work. Particular attention is paid to morphological features so that verbs of *-jeti* > *-im* type are displayed in almost all verb tenses and forms, especially in those where deviations from standard usage are expected. It discusses not only the categories of verbs but also the formation of these verbs. Grammar analysis provides detailed insight into verbs of this type, as well as the similarities and differences in the way they are presented in various manuals. Finally, the most common mistakes related to verbs *-jeti* > *-im* are mentioned.

Keywords: verb types, Croatian grammars, Croatian language, deviations